

| Araştırma Makalesi / Research Article |

Sosyal Bilgiler Öğretimi Bağlamında İlkokul Öğrencilerinin Doğa Yönelik Algılarının Metaforlar Yoluyla İncelenmesi

Investigation of Primary School Student's Perceptions of Nature By Means of Metaphors in the Context of Social Studies Teaching

Hanifi Şekerci¹, M. Cihangir Doğan²

Anahtar Kelimeler

doğa
metafor
sosyal bilgiler

Keywords

nature
metaphors
social studies

Başvuru Tarihi/Received
26.09.2019

Kabul Tarihi /Accepted
03.02.2020

Öz

İlkokul düzeyinde doğa eğitimi bir ders olarak yer almamaktadır. Ancak doğa eğitimi ile ilgili konular Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerinin ünite ve öğrenme alanlarına serpiştirilmiştir. Öğrencilerin doğa ile ilgili sorunlara duyarlılık göstermesi ve doğa sevgisi kazanması Sosyal Bilgiler öğretiminin vatandaşlık becerileri ve değerleri arasında yer almaktadır. Bu bakımdan öğrencilerin doğaya ilişkin algılarının belirlenerek öğretim sürecinde bunlardan yararlanılması önemli görülmüştür. Bundan dolayı araştırmada ilkökul öğrencilerinin doğaya ilişkin sahip oldukları algıların metaforlar aracılığı ile incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni ve örneklem seçiminde ölçüt örneklem tekniği kullanılmıştır. Buna göre 2018-2019 eğitim öğretim yılında ilkökul 4. sınıfta öğrenim gören 151 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrencilere “doğa..... gibidir. Çünkü.....” ifadesinin yer aldığı form dağıtılarak onların doğaya ilişkin algıları belirlenmeye çalışılmıştır. Öğrenciler tarafından doldurulan formlar toplanmış ve elde edilen verilerin analizinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre ilkökul öğrencileri “doğa” kavramı ile ilgili 54 geçerli metafor üretmiştir. Bu metaforlar özellikleri bakımında 12 kavramsal kategori altında toplanmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular öğrencilerin doğaya yönelik algılarının belirlenmesinde metaforların oldukça işlevsel özelliklerinin olduğunu ve Sosyal Bilgiler öğretimi açısından önemli veriler sağladığını ortaya koymaktadır.

Abstract

In the level of primary school, nature teaching is not ranking as a lesson. However, topics that are related to nature teaching are divided into the units and learning domains of Life Sciences, Social Studies and Science Education. The students' showing awereness to the problems of nature and acquiring love of nature are among citizenship skills and values of Social Studies teaching. In respect to this, it has been seen that it is important to determine the perceptions of students about nature and benefit from them in teaching process. For this reason, in this research it was aimed to investigate the perceptions of primary school students about nature via metaphors. Criterion sampling method and phenomenology that are sorts of qualitative research were used in this research. According to this, 151 students enrolled in the 4th grade of primary school in 2018-2019 academic year participated to the study. As a means of collecting data in research, a form including expression of “the nature is a/an like.... Because...” was used and the perceptions of students about nature were tried to be determined. The forms filled by the students were collected and the data obtained was analyzed with the help of content analysis technique. According to research findings, primary school students produced 54 valid metaphors about the concept of “nature”. These metaphors were classified under 12 categories with regard to their characteristics. The findings of research reveal that metaphors have very functional features in determining students' perceptions of nature and provide important data for the teaching of Social Studies.

¹ Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Diyarbakır, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0002-1280-3228>

² Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, İstanbul, TÜRKİYE; <https://orcid.org/0000-0003-1473-7866>

Introduction

As the result of the advances in science and technology, at the power struggle between nature and human beings, the factors against the deterioration of nature is dramatically disturbed. Climate change, the melting of glaciers, the destruction of forests, air, soil and water pollution, the enormous size of wastes in the oceans are the principles consequences of this situation. Education can be used to solve these problems. Because of education, people can gain attitude, value and understanding. Thus, nature education can contribute to the solution of problems threatening humanity on a global scale so that people can develop positive attitudes, values and understanding towards nature. As a matter of fact, individuals can gain positive interests, attitudes and behaviors related to nature thanks to the nature education.

In order to realize nature education efficiently, it is important to determine the pre-learning, awareness and perceptions of the learners for the concept of nature. However, the concept of nature can be very difficult to explain. The use of metaphors can be very useful in understanding the complex cognitive concept by the students. In this study, metaphoric perceptions of primary school students will be investigated with regard to the primary school social studies teaching.

In this connection, the following questions are sought in the research:

- Through which metaphors do primary school students explain their perceptions of the concept of “nature”?
- Under which categories are metaphors” expressed by primary school students on the concept of ‘nature’ collected in terms of common characteristics?

Method

Research Pattern

In this study, the phenomenology, one of the qualitative research designs, was used.

Working group

The study group consisted of 151 4th grade primary school students enrolled in one of the primary schools located in the province of Diyarbakır. The study group was determined with criterion sampling technique.

Data collection tool

In order to reveal the metaphors that the primary school students participating in the research have about the concept of “nature”, a form with phrases such as “the nature is like a..... because.....” is given and they were asked to write a single metaphor by focusing on their ideas about the concept of nature.

Data analysis and interpretation

The data obtained from this research were analyzed using “content analysis” technique.

Result and Discussion

In this study, it is determined that the students participating in the research produced 54 valid metaphors related to the concept of nature. Similarly, Deniz Çeliker and Akar (2015) found that secondary school students found 75 valid metaphors related to the concept of “nature” and according to Kayhaoğlu (2015) 45 valid metaphors are determined by the students of 6th, 7th and 8th grade of primary school. This reveals that the concept of nature is a very complex and multidimensional concept as stated by Kâhyaoglu and Kırıktaş (2016). Therefore, it has been determined by this research that many metaphors about the concept of nature can be produced by students. In addition, it was observed that the metaphor which is the most expressed by the students about nature, is “paradise” and this metaphor is organized in different categories.

54 valid metaphors produced by primary school students were classified under 12 conceptual categories. The most metaphors produced by the students were collected under the category of “relaxing nature”. In this respect, it can be stated that primary school students perceive nature in a relaxing way. In addition, another important finding of this research is that students also perceive nature as “a vital source” or as “the expression of beauty”. Deniz Çeliker and Akar (2015) found that for secondary school students perceive nature as the most common place and as the categories of life’s source. Similarly, Köşker (2013), Kutru and Soran (2012) found that most of the university students perceive nature as a living space. The results of the research show that the concept of nature can be perceived in different categories related to the students’ education level.

According to the results obtained from the research, students’ perceptions about nature differ in their education level. In respect to this, in teaching topics of other courses including topics about teaching Social Studies private and nature education in general, creation of learning contents and planning the teaching process considering learning level are considered as important factors. In this respect, it is possible to create effective learning opportunities in the content of Social Studies course at primary school level in terms of nature’s comfort, source of life, beauty and diversity. In addition, it can be thought that the paradise metaphor, which is the most expressed one by the students, will be important in the teaching process.

Another result acquired in the research is that knowledge and deep understanding of students from the level of primary school to university about the running and habit of nature is superficial. This situation reveals that although the subjects related to nature education take place in different courses such as Life Science, Social Studies, Science Education and so on, they have some deficiencies. In this regard, starting from primary school, the contents of the subjects related to nature in the learning areas of the Social Studies course can be enriched in terms of nature structure and systematic functioning.

GİRİŞ

Biyo-kültürel bir varlık olan insanın doğa ile etkileşiminin insanlık tarihi ile eşdeğer olduğunu ifade etmek mümkündür. Kurulan bu etkileşim sayesinde insan doğadan yararlanma yoluna gitmiş ve birçok ihtiyacını doğadan karşılamıştır. Atasoy'a (2005: 71) göre bu etkileşimden dolayı insanlığı hem doğadan etkilenmiş hem de onunla mücadele etmiştir. Söz konusu mücadele nedeniyle özellikle sanayi devrimi ile birlikte insanlığın doğa üzerindeki baskısı iyice artmıştır (Karapınar ve Arıbaş, 2007). Ayvaz'a (1998) göre geride kalan yüzyılda bilim ve teknoloji alanında gelişmeler insanlığı ile doğa arasındaki mücadeleyi ekonomi ile ekoloji arasındaki güç mücadelesine dönüştürmüştür. Baykal ve Baykal (2008) bu mücadele sebebiyle doğanın aleyhine dengelerin alabildiğine bozulmuş olduğunu belirtmekte, doğanın kendini yineleme ve koruma olanaklarının geri dönülemez boyutlarda tahrip edildiğinden bahsetmektedir. Özhanlı ve Yılmaz (2015) bu durumun yine dönüp dolaşıp insan yaşamını etkilediğini ve tafisi mümkün olmayacak zararlara neden olabileceğini düşünmektedir. İnsan doğa etkileşiminde doğanın sürekli zarar görmesi ve konunun gelecek nesiller için tehlikeler yaratma konusundaki ciddiyeti ülke yönetimlerinin ve uluslararası kuruluşların dikkatini çekmiştir. Bu bakımdan uluslararası boyutta söz konusu sorun ilk olarak Stockholm'de Birleşmiş Milletler Çevre ve İnsan Konferansı'nda masaya yatırılarak tartışılmış ve dünyayı tehdit eden çevre sorunlarının çözümü için ülkelerarası işbirliğine gidilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur (Baykal ve Baykal, 2008). Çünkü iklim değişikliği, buzulların erimesi, su kaynaklarının yok olması, ormanların tahrip edilmesi, hava ve toprak kirliliği gibi konular sadece bir ülkenin sorunu değildir. Bunlar esas olarak tüm insanlığın sorunudur ve çözüm için küresel ölçekte ülkelerin işbirliği içinde bir takım planlamaların yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Yukarıda ele alınan sorunun çözümünde işe yarar çözümler bulabilme adına pekâlâ eğitimden yararlanılabilir. Çünkü eğitim yoluyla insanlara tutum, değer ve anlayış kazandırılabilir. Bu bakımdan insanların doğaya karşı olumlu tutum, değer ve anlayış geliştirebilmeleri için doğa eğitimi küresel ölçekte insanlığı tehdit eden sorunların çözümüne katkı sunabilir. Nitekim Birinci (2013) doğa eğitiminin bireyin doğa ile ilgili bilgi, tutum, beceri ve davranışları kazanmasında önemli olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda doğa eğitimi sayesinde çevre kirliliğine ve tahribatına tepkisini gösteren, doğada meydana gelen sorunların çözümü için öneriler getiren, dahi iyi bir çevre ve doğa için düşünen, tartışan ve sorgulayan bireyler yetiştirilebilir (Atasoy ve Ertürk, 2008).

Doğa eğitiminin etkili bir şekilde gerçekleşmesi için öğrenenlerin öncelikle doğa kavramına yönelik ön öğrenmelerinin, farkındalıklarının ve algılarının belirlenmesi önem arz etmektedir. Ancak Williams (1976) ve Yardımcı'nın (2009) da dikkat çektiği gibi doğa kavramının açıklanması oldukça güç olabilmektedir. Bilişsel anlamda karmaşık bir kavramın öğrenciler tarafından anlamlandırılmasında metaforların kullanımı oldukça yararlı olabilir. Nitekim Arslan ve Bayrakçı (2006) bilinmeyen şeylerin öğretilmesinde ve öğrenilen bilgilerin hatırlanmasında ve yeni öğrenilenler ile zihinde yer alan şemalar arasında bağlantı kurulmasında metaforların etkililiğini ifade etmektedir. Ayrıca Açıkgöz (2002), metaforların yeni bilgilerin kodlanmasını ve geri çağırılmasını kolaylaştırıcı özelliğine dikkat çekmektedir. Bu bakımdan doğa eğitimi çalışmalarında öğrencilerin doğa kavramına yönelik metaforik algılarının belirlenebilmesi önemli görülmektedir. Doğa eğitimiyle ilgili yapılan çeşitli araştırmalarda metaforlardan yararlanıldığı görülmektedir.

İlgili yerli alanyazında öğrencilerin ve öğretmen adaylarının doğa kavramına ilişkin metaforik algılarının incelendiği tespit edilmiştir. Köşker (2013) ilköğretim öğrencilerinin ve sınıf öğretmeni adaylarının doğa kavramına ilişkin metaforik algılarını araştırmıştır. Araştırmada doğaya ilişkin üretilen metaforların bitkisel unsurlar, yaşam alanı, estetik ve huzur kaynağı, doğal unsurlar, düzen olarak beş farklı kategoride toplandığı görülmüştür. Kahyaoğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada ilköğretim öğrencilerinin doğa kavramı ile ilgili 45 adet metafor ürettiği görülmüştür. Bu metaforlar doğanın yaşamsal fonksiyonu, doğanın çeşitliliği, doğanın estetik ve sanatsal yönü, doğanın dengesi ve kuralları olarak kategorize edilmiştir. Deniz Çeliker ve Akar (2015) ortaokul öğrencilerinin doğa kavramına ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla nasıl ifade ettiğini incelemiştir. Araştırmada öğrencilerin 75 metaforu 9 farklı kategoride (yaşanılan yer, yaşam kaynağı, fedakâr, heyecan ve huzur veren, yol gösterici, vazgeçilmez bir değer, ders veren, renk ve çeşitlilik) algıladığı görülmüştür. İlgili yabancı alanyazında da öğrencilerin doğa hakkındaki düşünceleri çeşitli araştırmalarda değerlendirilmiştir. Walls (1994) ortaöğretim öğrencilerinin doğayı bitki ve hayvanlardan oluşan temiz ve el değmemiş çevre olarak anlamlandırdığını ortaya koymuştur. Bu çalışmaya benzer şekilde Payne (1998) ilköğretim öğrencilerinin doğayı canlı ve cansız öğelerden oluşan temiz bir çevre olarak algıladıklarını belirlemiştir. Rickson (2001) ise, çocukların doğayı doğal ve insansız bir varlık olarak algıladığını tespit etmiştir.

Yurt içi araştırmalarda öğrencilerin doğa algıları üniversite ve ortaokul düzeyinde araştırılmıştır. Yabancı literatürde ise öğrencilerin sadece doğaya yönelik algıları belirlenmiş ve bunlardan yola çıkılarak doğa eğitimine yönelik çeşitli saptamalar ve tartışmalar yapılmıştır. Türkiye'de ilköğretim kademesinde doğa eğitimi bir ders olarak okutulmamaktadır. Bunun yanında Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimlerinin çeşitli noktalarında doğanın korunmasına yönelik çeşitli konular bulunmaktadır. Bu araştırmada ilköğretim öğrencilerin doğaya yönelik metaforik algıları ilköğretim Sosyal Bilgiler öğretimi açısından değerlendirilecektir. Çünkü Doğanay (2007) geleceğin küresel vatandaşlarında çevreyi koruyan yaşamı benimseme eğiliminin ve özelliğinin olması gerektiğini belirtmektedir. Bu konuda Sosyal Bilgiler dersinin önemli bir misyonu bulunmaktadır. Ayrıca ilköğretim 4. sınıf Sosyal Bilgiler öğretim programının amaçları arasında "Doğal çevrenin ve kaynakların sınırlılığının farkına varıp çevre duyarlılığı içerisinde doğal kaynakları korumaya çalışmaları ve sürdürülebilir bir çevre anlayışına sahip olmaları" yer almakta, aynı zamanda öğrencilere doğal çevreye duyarlılık değeri kazandırılması amaçlanmakta ve "Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır" kazanımının öğrencilerde gerçekleşmesi amaçlanmaktadır (MEB, 2005; 2018). Bu bakımdan ilköğretim öğrencilerinin doğaya ilişkin metaforik algılarının belirlenmesinin Sosyal Bilgiler dersinde doğa ile konuların daha iyi öğrenilmesine imkan sağlayacağı,

programda hedeflenen değer, tutum ve bilgilerin öğrencilere kazandırılmasında etkili bir yol haritası sunacağı düşünülmektedir. Bu bakımdan araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmaktadır:

- İlkokul öğrencileri “doğa” kavramına ilişkin sahip oldukları algılarını hangi metaforlar aracılığı ile açıklamaktadır?
- “Doğa” kavramına ilişkin olarak ilkökul öğrencileri tarafından ifade edilen metaforlar, ortak özellikler yönünden hangi kategoriler altında toplanmaktadır?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2006: 72) olgu bilim deseni farkında olduğumuz ama derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklandığını belirtmekte, olgu bilim deseni bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için uygun bir araştırma zemini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bunun yanında Van Manen (2014), Powers ve Knapp’a (1995) göre olgu bilimde bireylerin yaşam deneyimleri ile ilgilenilmekte, iç dünyalarının yansımalarına ve yorumlanmasına önem verilmektedir. Bu araştırmada doğa kavramı olgu olarak belirlenerek, ilkökul öğrencilerinin bu kavrama ilişkin algıları yorumlanmış ve bunlar yansıtılmaya çalışılmıştır.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Diyarbakır ilinde ilkökul 4. sınıfta öğrenim gören 151 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu ölçüt örneklem tekniği ile belirlenmiştir. Bu örneklemin seçiminde araştırmacı tarafından belirlenen ölçüt 2018-2019 öğrenim yılında öğrencilerin ilkökul 4. sınıfta öğrenime devam etmesi olmuştur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmaya katılan ilkökul öğrencilerinin “doğa” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları ortaya koymak amacıyla öğrencilerin her birine “doğa gibidir; çünkü” şeklinde ifadenin yazılı olduğu bir form verilmiş ve doğa kavramı ile ilgili sahip oldukları düşüncelere yoğunlaşarak tek bir metafor yazmaları istenmiştir. Metaforların araştırma aracı olarak kullanıldığı araştırmalarda (Aydın, 2010; Saban 2004, 2008, 2009) “gibi” kelimesi, genellikle “metaforun konusu” ile “metaforun kaynağı” arasındaki bağı daha açık bir şekilde çağrıştırmak için kullanılmaktadır. Cümlede “çünkü” kelimesine yer verilerek, araştırmaya katılan ilkökul öğrencilerinden kendi metaforları için bir “gerekçe” sunmaları istenmiştir. Öğrencilere “doğa” kavramına ilişkin kendi metaforlarını yazmaları için yaklaşık 20 dakikalık bir süre verilmiştir. Öğrenciler tarafından doldurulan bu formlar toplanmıştır. Böylelikle araştırma için temel veri kaynağı oluşturulmuştur.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Bu araştırmada elde edilen veriler “içerik analizi” tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde, veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilip okuyucunun anlayabileceği şekilde organize edilir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Aşağıda yer alan aşamalar ile ilkökul öğrencilerinin doğa kavramına ilişkin geliştirdikleri metaforlar analiz edilerek yorumlanmıştır:

Adlandırma Aşaması: Bu aşamada çalışmaya katılan ilkökul öğrencilerinin oluşturdukları metaforlar tek tek bilgisayara aktarılarak alfabetik sıraya göre geçici bir liste yapılmıştır.

Tasnif Etme (Eleme ve Arıtma) Aşaması: Bu aşamada metafor analizi ve içerik analizi teknikleri kullanılarak (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006) her bir metafor parçalarına ayrılmış, diğer metaforlarla olan benzerlik ve ortak özellik bakımından değerlendirilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin yazdıkları metaforlar tek tek okunup gözden geçirilerek, her bir metafor (1) metaforun konusu, (2) metaforun kaynağı ve (3) metaforun konusu ile metaforun kaynağı arasındaki ilişki bakımından analiz edilmiştir.

Bu aşamada 37 kağıt “zayıf yapılı metafor” olarak her hangi bir metafor içermemesi, metafor kaynağı hakkında bilgi vermemesi, metaforun konusu ile metafor kaynağı arasında mantıklı bir gerekçe sunmaması, birden fazla metafor veya gerekçe yazmadan dolayı çalışma kapsamının dışında tutulmuştur.

Kategori Geliştirme Aşaması: Burada ilkökul öğrencileri tarafından üretilen metaforlar, “doğa” kavramına ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından incelenmiş ve doğa kavramına ilişkin 12 farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması: Çalışmanın geçerliliğini artırmak amacıyla verilerin analiz süreci ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın güvenirliliğini artırmak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Görüşüne başvuru iki uzman sınıf eğitimi alanında lisansüstü eğitimini tamamlamıştır. Bunun yanında bazı bilimsel çalışmalarında meforlardan yararlanarak araştırma yapmıştır. Bu iki uzman kişiye 54 adet metaforun alfabetik sıraya göre dizili olduğu bir liste ile 12 farklı kavramsal kategorinin adları ve özelliklerini içeren bir liste verilmiştir. Uzmanlardan bu iki listeyi kullanarak birinci listedeki metafor listesini, ikinci listedeki kavramsal kategorilerle (hiçbir metafor dışarıda bırakmayacak şekilde) eşleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra, uzmanların yaptığı eşleştirmeler araştırmacının kendi kategorileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalarda görüş birliği ve görüş ayrılığı sayıları tespit edilerek araştırmanın güvenirliliği, Miles ve Huberman (1994)’ın formülü (Güvenirlik = görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı) kullanılarak hesaplanmıştır. Doğa kavramına ilişkin %89 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır. Ancak görüş ayrılığı olan eşleştirmelerde düzeltmelere gidilerek tam bir uzlaşma sağlanmıştır.

Verileri Bilgisayar Ortamına Aktarma Aşaması: Toplam 54 adet metaforun belirlenmesinden ve bu metaforların oluşturduğu 12 adet kavramsal kategorinin geliştirilmesinden sonra bütün veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra katılımcı sayısı (f) hesaplanmıştır.

BULGULAR

İlkokul Öğrencilerinin Doğa Kavramına Yönelik Metaforları

İlkokul öğrencilerinin “doğa” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İlkokul öğrencilerinin “doğa” kavramına ilişkin sahip olduğu metaforlar ve frekansları

Metafor Adı	Frekans	Metafor Adı	Frekans
1. Aile	3	29. Masaj makinası	1
2. Anne	2	30. Masal	1
3. Anne- Baba	1	31. Malzeme	1
4. Ansiklopedi	1	32. Melek	1
5. Arkadaş	1	33. Mevsimler	1
6. Ayna	1	34. Mucize	1
7. Can	1	35. Mutluluk	2
8. Cennet	29	36. Nefes	2
9. Cömert bir canlı	1	37. Orman	3
10. Çiçek	3	38. Özgürlük	1
11. Çocuk	1	39. Parfüm	1
12. Dünyanın en güzel yeri	1	40. Rahatlatıcı kitap	1
13. Fener	1	41. Renkler	1
14. Ev	5	42. Sanat eseri	1
15. Geri dönüşüm	1	43. Slime	1
16. Gökkuşluğu	2	44. Sihir	1
17. Günlük	1	45. Su	1
18. Güneş	4	46. Tarih	1
19. Hayat	10	47. Terapi	1
20. Hava	2	48. Yardımcı	1
21. Herkesin yaşadığı yer	1	49. Yaşam kaynağı	1
22. Huzur	8	50. Yaşam yeri	2
23. İlaç	1	51. Yıldız	1
24. İnsan	2	52. Yuva	2
25. İstanbul	1	53. Yeşil bir dünya	1
26. Kalp	1	54. Yeşil boya	1
27. Kitap	1		
28. Kokarca	1	Toplam	119

Tablo 1 incelendiğinde ilkokul öğrencilerinin doğa ile ilgili toplam 54 adet geçerli metafor ürettiği görülmektedir. Frekans bakımından ilkokul öğrencileri tarafından doğa ilgili en çok ifade edilen metaforlar sırasıyla cennet, hayat ve huzur metaforları olmuştur.

İlkokul Öğrencilerinin “Doğa” Kavramına İlişkin Sahip oldukları Metaforların Oluşturduğu Kategoriler

İlkokul öğrencilerinin “doğa” kavramına yönelik sahip oldukları metaforlar 12 kategoride toplanmış ve metafor kategorileri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. İlkokul öğrencilerinin “doğa” kavramına yönelik sahip oldukları metafor kategorileri, metafor sayıları

Kategoriler	Metaforlar	Metafor Frekansı	Metafor Adedi
Rahatlatan Doğa	Huzur (6), Cennet (7), mutluluk (2), güneş (2), günlük, masaj makinası, rahatlatıcı bir kitap, hayat, slime, arkadaş, su, arkadaş, özgürlük, terapi	27	14
Yaşamsal Kaynak Olarak Doğa	Nefes (2), Can, Huzur (2), Hayat (7), ilaç, Cennet (2), Yaşam Kaynağı, Kalp, Hava (2).	19	9
Güzelliğin İfadesi Olarak Doğa	Cennet (9), çiçek (3), parfüm, hayat, masal, dünyanın en güzel yeri, sanat eseri.	18	7
Çeşitlilik Barındıran Doğa	Cennet (9), İstanbul, orman (2), aile (2).	14	4
Renkli Doğa	Renkler, cennet (2), gökkuşağı (2), mevsimler, orman, yeşil boya, yeşil bir dünya	9	7
Yaşanılan Yer Olarak Doğa	Ev (3), yuva (2), yaşam yeri (2), herkesin yaşadığı yer.	8	4
Bilgi Veren- Yol Gösteren Doğa	Tarih, ansiklopedi, fener, kitap, yıldız. Ayna	6	6
Yararlanılan Doğa	Malzeme, yardımcı, güneş (2), cömert bir canlı.	5	4
Koruyan Doğa	Anne (2), aile, anne ve baba.	4	3
Fizikötesi Açından Doğa	Mucize, melek, sihir.	3	3
Yapı ve İşleyiş Bakımından Doğa	Hayat, kokarca, geri dönüşüm.	3	3
İnsana Benzer Yönüyle Doğa	İnsan (2), çocuk.	3	2
Toplam		119	63

Tablo 2’ye göre öğrencilerin en fazla “rahatlatan doğa” kategorisinde, en az ise “insan benzer yönüyle doğa” kategorisinde metafor ürettiği görülmektedir. Bunun yanında cennet, hayat, huzur gibi bazı metaforlar farklı kategorilerde sınıflandırılmıştır. Bunun nedeni öğrenciler tarafından üretilen söz konusu metaforların konusu ve kaynağıdır. Bu sebepten ötürü öğrencilerin oluşturduğu toplam metafor sayısı 54 iken, kategoriler altında yer alan toplam metafor adedi 63 tür. Öğrenciler tarafından ifade edilen metafor örneklerinden bazıları aşağıda sunulmuştur.

Rahatlatan Doğa

Bu kategoride 27 ilkokul öğrencisi toplam 14 metafor üretmiştir. Aynı zamanda öğrenciler en fazla bu kategoride metafor üretmiştir. Aşağıda bu kategoride bulunan bazı öğrencilerin ifadeleri sunulmuştur.

“Ö21: Doğa huzur gibidir. Çünkü orası çok sessiz ve sakin.”

“Ö36: Doğa günlük gibidir. Çünkü sırlarını söylemez, seni güvende hissettirir ve rahatlatır.”

“Ö9: Doğa mutluluk gibidir. Çünkü doğaya her çıktığımda oradaki canlıları gördüğümde çok mutlu olurum.”

“Ö51: Doğa masaj makinası gibidir. Çünkü ben ona her baktığımda içimdeki tüm yükleri alır ve beni rahatlatır.”

“Ö57: Doğa slime gibidir. Çünkü çok rahatlatıcı ve ferah.”

“Ö66: Doğa terapi gibidir. Çünkü insanı rahatlatır.”

“Ö74: Doğa cennet gibidir. Çünkü insana huzur verir.”

Yaşamsal Kaynak Olarak Doğa

Bu kategori altında araştırmaya katılan 19 öğrenci 9 metafor üretmiştir. Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen bazı metafor örnekleri aşağıda sunulmuştur:

“Ö16: Doğa nefes gibidir. Çünkü doğada nefes alırız.”

“Ö19: Doğa ilaç gibidir. Çünkü ağaçlar bize oksijen verir.”

“Ö27: Doğa cennet gibidir. Çünkü yaşamamızı sağlar.”

“Ö34: Doğa hayat gibidir. Çünkü bizim oksijen kaynağımızdır.”

“Ö82: Doğa kalp gibidir. Çünkü doğa olmadan yaşam olmaz. Yani bir insanda kalp olmazsa yaşayamaz.”

Güzellik İfadesi Olarak Doğa

Bu kategoride 18 ilkokul öğrencisi 7 metafor üretmiştir. Bu kategori altında öğrenciler tarafından üretilen bazı metafor örnekleri aşağıda sunulmuştur:

“Ö9: Doğa bir çiçek gibidir. Çünkü onun gibi güzel kokuyor.”

“Ö71: Doğa masal gibidir. Çünkü her türlü güzellik ondadır.”

“Ö79: Doğa cennet gibidir. Çünkü çok güzeldir.”

“Ö84: Doğa dünyanın en güzel yeri gibidir. Çünkü arı, sinek ve cırcır böceği sesleri ile güzeldir”.

“Ö102: Doğa bir sanat eseri gibidir. Çünkü mükemmel bir biçimi var.”

Çeşitlilik Olarak Doğa

Bu kategoride toplam 14 ilkokul öğrencisi 4 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen metaforların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Ö69: Doğa İstanbul gibidir. Çünkü İstanbul’daki insanlar gibi çok sayıda bitki vardır.”

“Ö96: Doğa cennet gibidir. Çünkü içinde ne ararsanız var.”

“Ö41: Doğa bir aile gibidir. Çünkü güneş anne gibi bize yol gösterir. Bulut baba gibi yumuşaktır ama kızdığına şimşekler çakar, ağaçlar kardeşimiz, çiçekler kuzen gibi bunun nedeni de hep beraberler.”

Renkli Doğa

Bu kategoride 9 ilkokul öğrencisi 7 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Ö7: Doğa cennet gibidir. Çünkü yemyeşil.”

“Ö112: Doğa gökkuşağı gibidir. Çünkü her yeri renklidir.”

“Ö88: Doğa mevsimler gibidir. Çünkü her mevsim gibi renklidir.”

“Ö29: Doğa yeşil bir boya gibidir. Çünkü doğa çok yemyeşil.”

Yaşanılan Yer Olarak Doğa

Bu kategoride 8 ilkokul öğrencisi 4 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Ö115: Doğa herkesin yaşadığı yer gibidir. Çünkü o bizim yuvamızdır.”

“Ö100: Doğa yuva gibidir. Çünkü canlıların yaşam yeridir.”

“Ö77: Doğa ev gibidir. Çünkü bütün hayvanlara ev sahipliği yapar.”

Bilgi Veren- Yol Gösten Doğa

Bu kategoride 6 ilkokul öğrencisi 6 metafor üretmiştir. Bu kategoride öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Ö4: Doğa tarih gibidir. Çünkü insanın hiç bilmediği şeyler vardır.”

“Ö17: Doğa bir ansiklopedi gibidir. Çünkü içinde bir sürü şey barındırır ve yeni şeyler öğrenmemizi sağlar.”

“Ö44: Doğa fener gibidir. Çünkü bizi aydınlatır. “

“Ö98: Doğa yıldız gibidir. Çünkü insan ışık verir.”

“Ö30: Doğa bir ayna gibidir. Çünkü bize gerçeği gösterir.”

Yararlanılan Doğa

Bu kategoride 5 ilkokul öğrencisi toplam 4 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen bazı metaforlar aşağıda sunulmuştur:

“Ö70:Doğa malzeme gibidir. Çünkü her ihtiyacında kullanabilirsin.”

Ö11:Doğa yardımcı gibidir. Çünkü kaynaklarından yararlanırsınız.”

Ö3:Doğa güneş gibidir. Çünkü her şeye çok yararlıdır.”

“Ö39:Doğa çok cömert bir canlı gibidir. Çünkü bize kendini bile kağıt olarak veriyor.”

Koruyan Doğa

Bu kategoride 4 ilkokul öğrencisi 3 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından ifade edilen metaforların bazıları aşağıda sunulmuştur:

“Ö130: Doğa anne gibidir. Çünkü anne gibi şefkatlidir.”

“Ö46: Doğa annem gibidir. Çünkü beni korur ve kollar. Ve değerlidir.”

“Ö122: Doğa anne- baba gibidir. Çünkü bizi besler ve korur.”

Fizikötesi Açıdan Doğa

Bu kategoride 3 ilkokul öğrencisi 3 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar aşağıda sunulmuştur:

“Ö13: Doğa mucize gibidir. Çünkü kendi kendine oluşan canlılar var.”

“Ö142: Doğa melek gibidir. Çünkü doğayı nurdan yaratılmış bir şeye benzetiyorum. Çünkü doğa çok güzel.”

“Ö109: Doğa sihir gibidir. Çünkü insanı iyileştirir.”

Yapı ve İşleyiş Bakımından Doğa

Bu kategoride 3 ilkokul öğrencisi 3 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar aşağıda sunulmuştur:

“Ö129: Doğa hayat gibidir. Çünkü içinde ekosistem vardır.”

“Ö23: Doğa kokarca gibidir. Çünkü çok masum gözüküyor ama kendini korumasını bilir.”

“Ö93: Doğa geri dönüşüm gibidir. Çünkü düşen yaprak tekrar filizlenir.”

İnsana Benzer Yönüyle Doğa

Bu kategoride 3 ilkokul öğrencisi toplam 2 metafor üretmiştir. Öğrenciler tarafından ifade edilen metaforlar aşağıda sunulmuştur.

“Ö118: Doğa bir çocuk gibidir. Çünkü devamlı büyür.”

“Ö50: Doğa insan gibidir. Çünkü onlar bizim gibi canlı”.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmada Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında ilkokul öğrencilerinin doğa kavramına ilişkin algıları metaforlar aracılığı ile belirlenerek değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda araştırmada elde edilen bulgularla çeşitli çalışmaların sonuçları karşılaştırılmış ve Sosyal Bilgiler öğretimi bağlamında tartışılmıştır.

Çalışmada araştırma katılan öğrencilerin doğa kavramı ile ilgili 54 geçerli metafor ürettiği saptanmıştır. Bu sonuca benzer şekilde “doğa” kavramı ile ilgili Deniz Çeliker ve Akar (2015) orta okul öğrencilerinin 75, Kayhaoğlu (2015) ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin 45 adet geçerli metafor ürettiklerini tespit etmiştir. Bu durum Kâhyaoğlu ve Kırıktaş (2016) tarafından da ifade edildiği gibi doğa kavramının oldukça karmaşık ve çok boyutlu bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle doğa kavramı ile ilgili pek çok metaforun öğrenciler tarafından üretilebileceği bu araştırma ile belirlenmiştir. Bunun yanında öğrenciler tarafından en fazla ifade edilen doğa ile ilgili metaforun “cennet” olduğu ve bu metaforun farklı kategoriler altında yer aldığı görülmüştür.

Araştırmada ilkokul öğrencileri tarafından üretilen 54 geçerli metafor 12 kavramsal kategori altında sınıflanmıştır. Öğrenciler tarafından üretilen metaforlar en fazla “rahatlatan doğa” kategorisi altında toplanmıştır. Bu bakımdan ilkokul öğrencilerinin doğayı rahatlatıcı yönüyle algıladığı ifade edilebilir. Bunun yanında yine öğrencilerin doğayı “yaşamsal kaynak” ve “güzelliğin ifadesi” olarak da algıladığı, araştırmanın bir başka önemli bulgusudur. Deniz Çeliker ve Akar (2015) ortaokul öğrencilerinin doğayı en çok “yaşanan yer” ve “yaşamın kaynağı” kategorilerinde algıladığını tespit etmiştir. Köşker (2013) ile Kutru ve Soran (2012) da benzer şekilde araştırmasında üniversite öğrencilerinin büyük bir bölümünün doğayı yaşam alanı olarak algıladığını saptamıştır. Araştırma sonuçları öğrenim kademesine göre doğa kavramının öğrenciler tarafından farklı kategorilerde algılanılabileceğini göstermektedir.

Araştırmada öğrencilerin tarafından üretilen metaforların görece az olarak yer aldığı kategorilerden biri “yapı ve işleyiş bakımından doğa” kategorisi olmuştur. Atasoy (2005) çocukların doğada süreçlerin farkında olmadıklarını bitki ve hayvanların doğadaki rol ve işlevlerini tam olarak anlamlandıramadıklarını belirtmektedir. Buna benzer şekilde Kutru ve Soran (2012) üniversite öğrencilerinin doğanın dengesi ve işleyişi konusunda eksik veya yanlış öğrenmelerinin ve kavram yanlışlarının olduğunu ifade etmektedir.

2005 yılında yapılandırmacı yaklaşım merkeze alınarak oluşturulan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında doğa ile ilgili ifadelerin amaçlar, vizyon, kavramlar, değerler ve öğrenme alanlarında yer aldığı görülmektedir (MEB, 2005). Bunun yanında yine 2018 yılında tekrar yapılandırılan Sosyal Bilgiler öğretim programının temel felsefesinde doğa bilinci ile desteklenen çevre duyarlılığına sahip öğrencilerin yetiştirilmesinin gerekliliğinden bahsedilmektedir. Ayrıca “İnsanlar Yerler ve Çevreler” ile “Bilim, Teknoloji ve Toplum” öğrenme alanlarında doğa ile ilgili kazanım ve değerlere yer verilmektedir (MEB, 2018). Araştırmadan elde sonuçlara göre, öğrencilerin doğa ile ilgili algıları öğrenim seviyesinde farklılık arz etmektedir. Bu bakımdan özelde Sosyal Bilgiler öğretimi genel anlamda ise doğa eğitimi ile ilgili konuların yer aldığı diğer derslerde ilgili konuların öğretiminde, öğrenim seviyesinin dikkate alınarak öğrenme içeriklerinin oluşturulması ve öğretim sürecinin planlanması önemli olabilecek bir husus olarak görülmektedir. Bu bakımdan ilkokul seviyesinde Sosyal Bilgiler dersinin içeriğinde doğanın rahatlatıcı, yaşam kaynağı, güzel olması yönleri ile çeşitlilik barındırması yönüne yer verilmesi etkili öğrenme imkânları oluşturabilir. Ayrıca öğrenciler tarafından en fazla ifade edilen cennet metaforunun da öğretim sürecinde kullanımının önemli olacağı düşünülebilir.

Araştırmada elde edilen bir başka sonuç ise, ilkokul düzeyinden üniversiteye kadar doğanın yapı ve işleyişi ile ilgili bilgi ve anlayış derinliğinin yüzeysel olduğudur. Bu durum doğa eğitim ile ilgili konuların Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri vb. gibi farklı derslerde yer almasına rağmen bazı eksikliklerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bakımdan ilkokuldan başlayarak söz konusu ders konularının içerikleri, doğanın yapısı ve sistemsel işleyişi ile ilgili yönlerden daha zengin hale getirilebilir.

Bu araştırmada ilkokul öğrencilerinin doğa algıları metaforlar aracılığı ile belirlenerek ilkokul Sosyal Bilgiler öğretimi açısından değerlendirilmiştir. Araştırmacılar sınıf öğretmenlerinin doğa kavramına yönelik algılarını metaforlar aracılığı ile belirleyerek sosyal bilgiler öğretimi bağlamında değerlendirmeler yapabilirler. Ayrıca çalışmada elde edilen kategoriler kullanılarak ilkokul öğrencileri için doğa ile ilgili tutum, duyarlılık ve bilinç ölçekleri geliştirilmeye çalışılabilir. Bunun yanında araştırmacılar bu çalışmadan elde

edilen metafor ve kategorilerden yola çıkarak Hayat Bilgisi ve Fen Bilimleri derslerinin doğa ile ilgili konularının öğretimine yönelik ders planları oluşturabilir ve bunların etkililiğini nitel ve nicel araştırma yöntemleri ile araştırabilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K. (2002) *Aktif öğrenme*. İzmir: Eğitim Dünyası Yayınları.
- Akar, A. & Deniz Çeliker, H. (2015). Ortaokul öğrencilerinin doğaya ilişkin metaforları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, 101-119
- Arslan, M. & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, sayı171, s.100-108.
- Atasoy, E. (2005). *Çevre için eğitim: ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir çalışma*. (Yayınlanmamış Doktora tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa
- Atasoy, E. & Ertürk, H. (2008) ilköğretim öğrencilerinin çevresel tutum ve çevre bilgisi üzerine bir alan araştırması. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt-Sayı: 10-1*
- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimler Dergisi (KUYEB)*, 10(3), 1313-1322.
- Ayvaz, Z. (1998). *Çevre eğitiminde temel kavramlar el kitabı*. İzmir: Çevre Koruma ve Araştırma Vakfı, Çevre Eğitim Merkezi Yayınları No:5.
- Baykal, H. & Baykal, T. (2008). Küreselleşen dünya’da çevre sorunları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9)
- Birinci, O. (2013). *İlkokul 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersine yönelik geliştirilen doğa eğitimi etkinliklerinin öğrencilerin doğa algılarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize
- Bonnet, M., & Williams, J. (1998) Environmental education and primary children’s attitudes towards nature and the environment. *Cambridge Journal of Education*, 28(2), 159-174.
- Doğanay, A. (2007). Değerler eğitimi. İçinde C. Öztürk (Ed). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi yapılandırmacı bir yaklaşım* (255- 286) (3.basım). Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 255-286.
- Kahyaoğlu, M. (2015). İlköğretim öğrencilerinin doğa kavramına ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi. *Turkish Studies*. 10/11 831-846
- Kahyaoğlu, M. & Kırıktaş, H. (2016). Ortaöğretim ve üniversite öğrencilerinin “doğa” kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 33, 58-76
- Köşker, N. (2013). İlkokul öğrencileri ve sınıf öğretmeni adaylarının doğaya ilişkin algıları ve sorumluluklarına yönelik düşünceleri, *Turkish Studies*, 8(3), 341-355.
- Kutru, Z. & Soran, H. (2012). Üniversite Öğrencilerinin doğa algıları. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Kongresi 27-30 Haziran 2012, Niğde*. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/2439-30_05_2012-20_10_28.pdf Erişim Tarihi: 12.03.2014
- MEB, (2005). *4- 5. Sınıf sosyal bilgiler programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2018). *4-7. Sınıf sosyal bilgiler programı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Miles, M. B. & Huberman, A.M. (1994). *An expand sourcebook: qualitative data analysis*. USA: Sage Publication.
- Özhancı, E. & Yılmaz, H. (2015). Doğa sevgisi değeri (doğayı koruma ve doğadan yararlanma) ve peyzaj mimarlığı eğitimi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 12 (1)
- Payne, P. (1998). Children’s conceptions of nature. *Australian Journal of Environmental Education*, 14, 19–26.
- Powers, B. A., & Knapp, T. R. (1995). *A dictionary of nursing theory and research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Rickinson, M. (2001) Learners and learning in environmental education: a critical review of the evidence. *Environmental Education Research*, 7, 207–320.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmeni adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 131-155.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. kademe öğretmen ve öğrencilerinin bilgi kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip olduğu zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Saban, A., Koçbekir, B.N. & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6(2), 461-522.
- Van Manen, M. (2014). *Phenomenology of practice: meaning-giving methods in phenomenological research and writing*. California: Walnut Creek.
- Wals, A.E. (1994). Nobody planted it, it just grew! Young adolescents’ perceptions and experiences of nature in the context of urban environmental education. *Children’s Environments*, 11, 177–193.
- Watson, G. P. L. (2004). *Place as educator, concepts of nature: Children, summer camp and environmental education*. (Unpublished Major Paper). York University, Toronto, 1-51.
- Williams, R. (1976). *Nature in keywords: a vocabulary of culture and society* (pp. 184-189). New York: Oxford University Press.
- Yardımcı, E. (2009). *Yaz bilim kampında yapılan etkinlik temelli doğa eğitiminin ilköğretim 4 ve 5. sınıftaki çocukların doğa algılarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.